

Stálá pracovní skupina pro oborové didaktiky

předsedkyně

- [prof. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc.](#), PedF JU v Č. Budějovicích (pedagogická psychologie)

členové

- prof. PhDr. Zdeněk Beneš, CSc.; FF UK v Praze (dějepis)
- doc. RNDr. Leoš Dvořák, CSc.; MFF UK v Praze (fyzika)
- prof. RNDr. Miroslav Papáček, CSc.; PedF JU v Č. Budějovicích (biologie)
- doc. PhDr. Michaela Píšová, M.A., Ph.D.; PedF MU (anglický jazyk)
- doc. PaedDr. Jan Slavík, CSc.; PedF ZU v Plzni (výtvarná výchova)
- Mgr. Antonín Staněk, Ph.D.; PedF UP v Olomouci (občanská výchova, ZSV)
- doc. RNDr. Nad' a Stehlíková, Ph.D.; PedF UK v Praze (matematika)

Proč tato skupina vznikla

Její ustavení vzešlo z potřeby Akreditační komise (AK) soustředit se v učitelských studijních programech/oborech na oborové didaktiky jako hlavní profesní disciplíny. Kvalitu studijního učitelského programu/oboru nelze odvozovat pouze od kvality výuky v „mateřských“ vzdělávacích oborech a ani jen od kvality pedagogických a psychologických disciplín, byť obojí tvoří jeho integrální součást. Jde o nezbytné předpoklady pro vytváření oborových didaktik jako svébytných vědních disciplín; teprve jejich prostřednictvím lze zajistit kvalitní profesní přípravu učitele.

Problémem českého pedagogického školství je, že oborové didaktiky nebyly po dlouhou dobu systematicky pěstovány, a tak se jim nedařilo konstituovat se jako samostatné vědní disciplíny na úrovni srovnatelné se standardem evropských zemí. AK v posledním období podporovala vznik pracovišť doktorských studií v oborových didaktikách, protože si uvědomovala prohlubující se problém kvality učitelské přípravy.

AK ve své snaze usilovat o udržení a zvyšování kvality učitelských programů zahájila hodnocení doktorských studijních oborů v oblasti didaktik přírodovědných oborů a matematiky. Pokusila se detailně zmapovat problémy, které se v těchto oborech objevují (viz zpráva

http://www.akreditacnikomise.cz/attachments/231_hodnoceni_dsp_didaktiky_2010.pdf).

Ohrožení kvality učitelských studijních oborů vyplývá také z jejich nadměrného strukturování (rozdělení na bakalářský a následný magisterský stupeň). V důsledku toho začaly být tyto obory nabízeny řadou dalších fakult, které mnohdy nemají s přípravou učitelů předchozí zkušenosti (dnes je na 37 fakultách veřejných vysokých škol a jedné soukromé škole nabízeno 761 učitelských studijních oborů).

Obě tyto skutečnosti vedly ke vzniku samostatné stálé pracovní skupiny AK, jejímž cílem bude vymezit kritéria posuzování kvality oborových didaktik – a to jak v rovině vědní disciplíny v doktorských studijních oborech, tak v rovině profesní disciplíny v oborech pregraduální učitelské přípravy.

Co je a co není oborová didaktika

V odpovědi na tuto otázku je ukryt nejen zásadní problém (re)konstituce oborových didaktik v České republice, ale i kvalita vysokoškolské přípravy učitelů v pregraduálním i postgraduálním studiu. Odpověď není přitom jednoduchá. Popsat vědní disciplínu znamená v prvním přiblížení vymezit, co je jejím předmětem a jakou pracuje metodologií. To je samozřejmě v případě oborových didaktik možné udělat na mnoha úrovních preciznosti vyjádření. Na tomto místě chceme zůstat u předběžné „laické“ charakteristiky, která vystihne základní vymezení disciplíny oborová didaktika.

Snazší je začít tím, co oborová didaktika není. Není volným konglomerátem oborových disciplín a disciplín společenskovedních, především pedagogicko psychologických (ale např. i sociologie, etiky atd.)

Není ani souborem návodů na to „jak“ učit – za což bývá velmi často laickou veřejností považována. To nabízí metodika vyučovacího předmětu – ta se ale (nemá-li být vyučování učitele nápodobou osobně prožitého v roli dítěte, nebo ryzí metoda pokus-omyl) musí opírat o širší kontext oborově didaktického poznání.

Oborovou didaktiku lze spíše popsat jako vědeckou metodologií průběžně zpřesňovanou odpověď na vícečetnou otázku

proč → co → jak → koho vyučovat,

přičemž tato odpověď je hledána v kontextu sociálních funkcí, které škola plní, a s ohledem na cílové aktéry vyučování – žáky. Pro ně je didaktické zpracování obsahu vyučování nejen zprostředkováním oborového poznání, ale zároveň i jakousi oborovou, a také individuální enkulturací do společnosti.

Otázka **proč** odkazuje, stručně řečeno, na historicky proměnlivé cíle oborového vzdělávání. Cílem však nejsou jen oborové znalosti, dovednosti a kompetence, ale také utváření oborového myšlení, které má velký přesah do všech oblastí života: „k čemu je mi matematika?; mohu věřit geneticky modifikovaným potravinám?; jak mohu či mám analyzovat svoje životní problémy?“ atd.

Otázka **co** je tázáním se po tom, jaké oborové obsahy mají být vybrány s ohledem na výše zmíněné cíle. Jde o otázky typu: „Proč právě ony zvolené jsou (či naopak nejsou, protože nebyly zvoleny správně) vhodnými prostředky k jejich dosažení?“ „Jak jsou oborové obsahy zasazeny v celku daného kurikula?“ atd .

Na otázku **jak** lze nahlížet z různých perspektiv – např. z pohledu žákovy rekonstrukce oborového poznání, z pohledu komunikace oborových poznatků žákovi přiměřeným způsobem – tedy z pohledu didaktické transformace, z pohledu efektivity výuky atd.

A otázka **koho** ukazuje na nutnost do hloubi rozumět osobnosti žáka, změnám v jeho chápání světa i v jeho způsobech poznávání, které přináší informační společnost.

Cíle a úkoly stálé pracovní skupiny AK

Ustavení skupiny tak vyplývá z naléhavosti faktu, že oborové didaktiky vytvářejí specifický obraz výseku reality, k nimž se prostřednictvím svých mateřských oborů váží. Mají tak svou vlastní noetickou, a tedy i edukační funkci.

Skupina bude usilovat o renesanci a rozvoj oborových didaktik jako vědních disciplín, které mohou zásadním způsobem přispět ke zlepšování kvality učitelské přípravy a vzdělávací politiky. V tomto kontextu bude propracovávat kritéria posuzování kvality oborových didaktik – a to jak v pregraduálním stupni učitelské přípravy, tak i v doktorském studiu.

Odkazy na další literaturu:

- *Janík, T.: Didaktika obecná a oborová: pokus o systematizaci pojmů*
- *Beneš, Z.: Co je a co není oborová didaktika (dějepis)*
- *Janík, T., Stuchlíková, I.: Oborové didaktiky na vzestupu: přehled aktuálních vývojových tendencí*
(<http://www.scied.cz/Default.aspx?PorZobr=1&PolozkaID=122&ClanekID=333>)
- *Papáček, M.: Badatelsky orientované přírodovědné vyučování cesta pro biologické vzdělávání generací Y, Z a alfa?*
(<http://www.scied.cz/Default.aspx?PorZobr=1&PolozkaID=122&ClanekID=333>)